

OLOF PALME

Inledningsanförande vid
partikongressen
23 september 1978

Med reservation för
eventuella ändringar

Får ej publiceras
före kl. 11.40

Sveriges socialdemokratiska arbetarepartis kongress är samlad. Under en veckas tid skall vi debattera de problem samhället står inför, diskutera socialdemokratins uppgifter och gemensamt besluta om vårt partis politik.

En socialdemokratisk partikongress är en betydelsefull händelse. Diskussionerna och besluten på våra kongresser har givit partiet och hela arbetarrörelsen en grund att stå på, de har påverkat samhällsutvecklingen.

Vid flera tillfällen har kongressen haft att fatta beslut som i efterhand framstår som historiska, som avgörande för partiets framtid och landets utveckling.

1891 års kongress träffade ett avgörande beslut i frågan om vägvalet när det gäller samhällsordningen - allmän rösträtt och fredligt reformarbete eller revolution och våldsam omstörtning.

Kongressen valde den fredliga samhällsordningens väg. Ett annat beslut skulle ha dömt arbetarklassen till politisk ökenvandring.

1932 års kongress fattade ett avgörande beslut i socialiseringsfrågan. Diskussionen hade varit intensiv i många år. I principfrågan stod kongressen fast. Men man ville inte binda sig i socialiseringsfrågan. Det gällde att utforma ett praktiskt program mot krisen, en planmässig hushållning som knyter an, som Wigforss sade, "vid ett omedelbart känt behov för människorna, nämligen behovet av arbete".

Arbetarrörelsen skapade praktiska instrument för att bekämpa den ekonomiska krisen. Därmed tog socialdemokratin initiativet i samhällsbygget. Ett felaktigt beslut skulle ha lett till handlingsoförmåga i massarbetslöshetens och massfattigdomens 30-tal.

Vid 1956 och 1960 års kongresser fattade partiet, för att ta ytterligare ett exempel, beslut som blev av avgörande betydelse för framtiden. I ett konservativt samhällsklimat, där vädjan till egoism, löften om ökad privatkonsumtion och sänkta skatter väckte betydande anklag, sade arbetarrörelsen ifrån: först och främst måste vi klara de gamlas försörjning och tryggheten för familjerna, de ungas utbildning och vården får de sjuka, en god bostad för alla och stöd för dem som drabbas av arbetsmarkandens föränderlighet. En annan linje hade fört oss in i ett samhälle i social obalans. Nu lades i stället grunden för en djärv och offensiv reformpolitik som gav oss ATP, som gav oss de stora reformerna på

skolans, sjukvårdens och boendets områden, som gav oss vad som numera av de flesta betraktas som 60-talets gyllene år.

1978 års partikongress står inför uppgifter och beslut som medför att mycket talar för att den kommer att hänföras till en av de mest betydelsefulla i partiets historia.

Varför?

För det första. Kongressen är samlad i en situation då hela den industrialiserade världen genomgår en av sina svåraste ekonomiska kriser, en kris som i sin tur har medfört social oro och politisk instabilitet i land efter land. Överallt ute i vårt land kan vi möta oro, en känsla av otrygghet hos människorna. Vår uppgift är att göra vårt yttersta för att söka finna en väg ut ur krisen för det svenska samhället. Detta är den helt avgörande uppgiften för denna kongress.

För det andra. Arbetarrörelsen har förlorat regeringsmakten. Sverige leds av en högerinriktad regering. Vår uppgift är att lägga fast en politik som kan få förtroende hos ett flertal medborgare så att valet nästa år på nytt ger en socialdemokratisk seger.

Och för det tredje. Den borgerliga regeringen be-

finner sig på reträtt, politiskt, sakligt och opinionsmässigt. Men de hoppas nu att den borgerliga osäkerheten och splittringen skall smitta av sig på arbetarrörelsen. De när en förhoppning att väldiga motsättningar skall komma i dagen på denna kongress, att vi skall skiljas åt försvagade och att de skall nå sina drömmars mål - en splittrad arbetarrörelse.

Det riktas en helt annan typ av förväntningar mot oss från alla de människor som vill att vår kongress skall ge svar på de viktiga frågorna om vår gemensamma framtid.

De förväntningarna kommer från de unga arbetslösa, från arbetarna och tjänstemännen vid varven, vid skogen och gruvorna och verkstäderna. De kommer från stora grupper av barnfamiljer och pensionärer, av småföretagare och löntagare.

Därför är vårt ansvar entydigt. Vi måste ha kraften, viljan och förmågan att dra upp riktlinjer för framtidens politik, att återge landet en politisk ledning.

Låt oss vid denna kongress ha en öppen och redbar debatt - så att alla sakfrågorna blir prövade och alla framgångsvägar belysta. Den breda självkritiska debatten har alltid varit en styrka för oss.

Låt oss därefter fatta våra beslut i en känsla av ansvar inför hela denna rörelse och framför allt inför de många människor i hela vårt land som sätter sin tillit och sin tilltro till arbetarrörelsen och vad den representerar.

x x x x x

Det är nu två år sedan vi socialdemokrater förlorade valet och därmed regeringsansvaret. Naturligtvis blev vi alla väldigt besvikna. Vi försökte analysera orsakerna till valresultatet, bristerna i vår politik, de misstag som partiledningen begått. Av denna eftervalsdebatt kan man dra framför allt två slutsatser inför framtiden. Det är nödvändigt att vi med större kraft och skärpa ägnar oss åt kvardröjande brister i vårt samhälle. Det gäller t.ex. den sociala utslagningen, men också den privata maktkoncentrationen. Det är vidare nödvändigt att vår karaktär av levande, öppen folkrörelse förstärks. Människorna skall ha nära till socialdemokratin. De skall veta att vi står på deras sida, att vi reagerar på människors krav, önskemål och kritik.

Maktskiftet betydde också att de grupper som traditionellt haft den ekonomiska makten i vårt land och makten över 80 procent av pressen, nu också fick den politiska makten och makten över administrationen. Därmed skapades ett väldigt borgerligt maktkombinat. Vi har under dessa år fått lära oss hur

svårt det är att få genomslag för våra åsikter och gehör för våra förslag i den borgerliga maktkoncentrationens Sverige. Det har å andra sidan markerat vår ställning som fri folkrörelse.

Det tål att upprepas: Det talades så mycket innan valet 1976 om att de socialdemokratiska pamparna skulle bort från kanslihuset. Alright, man lyckades. Och in tågade småfolket från Svenska Arbetsgivareföreningen, Industriförbundet, Slakteriförbundet, Bankföreningen, Bonnierkoncernen, Johnsonkoncernen och LRF.

Det borgerliga maktövertagandet 1976 skapade också stor oro hos väldigt många människor i vårt land. Oron är naturlig om man ser till den ekonomiska utvecklingen under de två år de borgerliga regerat. Låt mig få redovisa några kalla siffror, som i allt väsentligt gäller den gångna tvåårsperioden.

Vår gemensamma produktion, den så kallade bruttonationalprodukten, var under det andra kvartalet i år 3 1/2 procent lägre än under det tredje kvartalet 1976.

Industriproduktionen minskade med 6 procent mellan oktober 1976 och juli 1978. Sedan valet har reallönen för en industriarbetare minskat med lågt räknat 5 procent.

Den privata konsumtionen har på 18 månader dragits ned med 3 1/2 procent.

Industriinvesteringarna, det vill säga utbyggnaden av nya fabriker och maskiner, beräknas på två år minska med 30 procent.

Industrisysselsättningen har på två år minskat med 99 000 personer.

Mellan oktober 1976 och aug. 1978 steg konsumentpriserna med 20 procent. Priset på mat har stigit med 25 procent.

Statens lån i utländska banker har ökat med drygt 11 000 miljoner kronor.

Underskottet i statens budget har ökat från 3,6 miljarder kronor till 42 miljarder kronor. Därför är räntan på statsskulden den snabbast ökande posten i statens budget.

Till sist: Arbetslösheten har nära nog fördubblats. Värst är det när det gäller de unga. Inte mindre än 54 000 unga människor går utan jobb. Det är den högsta siffra som någonsin registrerats.

Dessa siffror talar för sig själva. De ger bilden av en ekonomi som går tillbaka. Vanligt folk har fått det sämre. Arbetslösheten ökar. Byggandet för framtiden sviktar. Så dåligt har det inte gått sedan vi senast hade en borgerlig regering, 1931 och 1932.

Det vore emellertid orättvist att skylla allt på den borgerliga regeringen. De har att kämpa med återverkningarna av en långdragen och svår internationell kris, med besvärliga strukturförändringar inom svenskt näringsliv. De har haft att kämpa med motigheter, för vilka de inte kan lastas. Det vill jag understryka och det erkännandet vill jag ge, även om den borgerliga oppositionen i riksdagen eller i pressen aldrig gav den socialdemokratiska regeringen något liknande erkännande.

Men ändå hade denna utveckling på väsentliga punkter kunnat undvikas.

Det hade icke varit nödvändigt med prisstegringar som varit högre än i stort sett alla andra länder i hela Europa.

Det hade icke varit nödvändigt med en ungdomsarbetslöshet av den omfattning som nu plågar oss.

Det hade icke varit nödvändigt att låta bostadsbyggandet gå ner på sätt som skedde.

Det hade icke varit nödvändigt att låta de sociala klyftorna öka i vårt land, att dra åt svångremmen särskilt hårt för de sämre ställda, medan man gett förmåner åt de särskilt välbeställda.

Det är icke nödvändigt med detta miljardslöseri på energipolitikens område.

På alla dessa punkter och många fler har socialdemokratin redovisat en annan politik. Och även om vi haft många problem att brottas med, även om vi kunnat göra misstag, så hade resultatet av en socialdemokratisk politik blivit bättre för vårt land.

x x x x x

Denna kongress har till uppgift att lägga grunden för socialdemokratins framtida politik, inför de närmaste åren och in i 80-talet.

I det samhälle vi lever finns väldigt många brister. Ofta har de med industrialiseringen och den tekniska utvecklingen att göra. Vi har blivit väldigt beroende av den internationella utvecklingen. Vi har fått stora företag och stora organisationer som

förstärkt en känsla av maktlöshet och anonymitet. Samhället är svårt att överblicka samtidigt som det ömsesidiga beroendet har blivit allt större. Många människor har tvingats till uppbrrott från en trygg och välkänd miljö till något främmande. Allt för många slås ut från arbetsgemenskap och samhällsgemenskap. Allt detta är viktiga problem i dagens Sverige, som vi måste sätta in all vår kraft för att försöka bemästra.

Men detta betyder självfallet inte att dagens samhälle skulle vara ett sämre samhälle än gårdagens. Jag tror att man kan uttrycka det på följande sätt: Aldrig tidigare har det svenska folkets breda grupper av arbetare, tjänstemän och pensionärer levt under större frihet från armod och sjukdomar, från okunnighet och omänskligt fysiskt slit, från arbetslöshet och social otrygghet, från övermakt och fåtalsvälde. Det är viktiga resultat av decenniernas samverkan mellan industriell utveckling, vetenskaplig förkovran och en bred folklig reformpolitik. Det är också på denna grund som framtidens Sverige måste byggas.

Redan under valrörelsen 1976 talade vi om för väljarna att vi skulle komma att ställas inför stora strukturproblem i vår industri. Vi ställde inte ut några stora löften. Vi sade i stället att vi måste arbeta hårt för att bemästra svårigheterna vid varven, i teko, i stålindustrin, i skogen etc. Vi sade

att vi måste samla våra krafter för att skapa de nya jobb som behövs i stället för de som nu försvinner.

Under de senaste två åren har en minskad industri-
sysselsättning och raset i industriinvesteringar
krympt vår industrisektor just när det är som vik-
tigast att den i stället växer. Det är industriell
avveckling i stället för industriell utveckling.
Det är de framtida jobben som inte kommer till stånd.
Och den utvecklingen innebär ett hot mot dem som är
sysselsatta inom industrin. Det innebär ett hot mot
hela nationens ekonomiska framtid, mot våra möjlig-
heter att utveckla och försvara de sociala och eko-
nomiska framsteg vi uppnått.

Nu måste vi få fart på Sverige. Det måste åter blå-
sa friska vindar i vårt land. Vi måste omedelbart
gå över till en offensiv politik.

Vi socialdemokrater lade i våras fram en rad för-
slag för att i dagsläget bekämpa krisen. Vi åter-
kom med ett 7-punkts-program i somras. Tyngdpunkten
ligger på att öka framtidsbyggandet, höja bostads-
byggandet, föra en förnuftig energipolitik. Men vi
vill också höja barnbidragen och sänka matpriserna,
stödja de grupper som hårdast drabbats av sväng-
remspolitiken, som sett sin ofta knappa levnadsstan-
dard kraftigt minska. Detta är också viktigt för
sysselsättningen.

De flesta är överens om att våra förslag är riktiga i dagens ekonomiska läge. Men ingenting sker. I stället har vi fått en onödigt stor ökning av arbetslösheten och en onödigt stor sänkning av människornas levnadsstandard.

Men viktigast av allt är den offensiva framtidsinriktningen av politiken. I förgrunden för socialdemokratins politik står, som alltid, sysselsättningen. Det är genom den fulla sysselsättningen, genom ett folk i arbete, vi vill möta framtiden. Varje människa har rätt till ett arbete. Varje människa har rätt att delta i det viktiga arbetet på att bygga för framtiden. Vi skall inte svälta oss ur svårigheterna, utan arbeta oss ur svårigheterna.

Näringspolitiken och arbetsmarknadspolitikerna står i förgrunden på vår kongress. På punkt efter punkt har vi flyttat fram positionerna.

Vi har ett program för gruvindustrin, där vi vill bredda mineralbasen och få till stånd en ökad vidareförädling i Sverige.

Vi lägger fram ett skogspolitiskt program, inriktat på en planmässig råvaruförsörjning och en mer långtgående vidareförädling.

Vi har en bestämd inriktning för vår teko-politik, - vi måste hejda avrustningen av den svenska beklädnadsindustrin.

Vi lägger fram ett bostadspolitiskt program som häva bostadsbristen och slå vakt om sysselsättningen inom den svenska byggnadsindustrin.

Och vi har visat hur en sysselsättningsplanering kan lägga grunden för en politik som ger arbete åt alla.

Våra arbetsgrupper för stålet och varven är i intensiv verksamhet.

Vi har gått igenom bransch efter bransch, analyserat läget, och föreslagit förändringar. Men vi har gjort mer än så.

Vi har också talat om hur vi skall få fram kapitalet för att kunna bygga upp vår industri igen: Genom Investeringsbanken och AP-fonder, men också genom en ny strukturfond med löntagarmajoritet.

Vi har visat hur vi kan utnyttja vårt speciella kunnande inom vissa områden genom konkreta förslag om statliga utvecklingsbolag som kan få framgångar på exportmarkanden.

Vi har demonstrerat att det är genom en gedigen satsning på forskning och teknisk utveckling som vi bäst lägger grunden för en nödvändig nydaning av svensk industri.

Och vi redovisar i ett program hur datorer, den moderna teknologin, kan ställas i människornas tjänst i stället för att vara ett hot.

Och i botten på denna strävan ligger kampen för den fulla sysselsättningen, viljan att värna rätten till arbete.

Vi vet ju att den industriella förnyelse som vi eftersträvar inte kommer till stånd av sig själv, genom några självläkande krafter, eller den fria marknadshushållningens spel. I varje fall inte på ett sätt som människorna socialt kan acceptera. På så vis har den borgerliga perioden varit nyttig, att den avslöjat alla myter om de enkla, smärtfria lösningarna på våra problem. Det krävs i stället att vi förmår att samla nationens krafter kring en långsiktig satsning på forskning och teknisk utveckling, på industriellt utvecklingsarbete och framtidsinvesteringar. Vi måste i det arbetet undvika stel byråkratisk planering och detaljreglering. Det är fråga om att i smidiga former ta tillvara vårt lands möjligheter. Framför allt handlar det om människornas kunskaper, deras engagemang, deras vilja till arbete.

Därmed är också sagt att vår vilja till att satsa på industriell förnyelse är oupplösligt förenad med vår strävan till ekonomisk demokrati.

Vi måste fullfölja vår politik för att vidga löntagarnas inflytande över sina arbetsplatser, över sin arbetsmiljö.

Vi skall genomföra löntagarfonder.

Vårt land står inför stora ekonomiska kraftprov. Dem kan vi endast klara genom en förnyelse av industrin, genom ökade investeringar.

Det kräver att stora resurser avsätts från vår samlade produktion, resurser som skall satsas för att bygga framtiden. Den övervägande delen av dessa resurser måste komma från löntagarna.

Hur skall denna kapitalbildning äga rum? Skall den ske på ett traiditonells kapitalistiskt sätt eller ska den ske i gemensamma former? Ska löntagarna avstå pengar till näringslivets utbyggnad så vill de också ha inflytande och delaktighet.

Vårt land står inför stora ekonomiska kraftprov. Dem kan vi endast klara genom en förnyelse av industrin genom ökade investeringar. Det kräver att stora resurser avsätts från vår samlade produktion.

Det ligger inte i löntagarnas intresse att en nödvändig förnyelse av svensk industri leder till en skärpt koncentration av makt och förmögenheter i det svenska samhället. Det ligger inte heller i det svenska folkets intresse.

Den enkla fråga som ställs är därför denna: Kan vi skapa metoder som gör det möjligt att bygga ut svensk industri utan att vi får dessa skadliga konsekvenser? Detta är en av de avgörande frågorna i debatten om löntagarfonder.

Starka krafter har öppet motarbetat denna inriktning. Många har visat sig ointresserade av att delta i en diskussion om dessa viktiga frågor. De accepterar maktkoncentrationen och tycks inte se några problem i samband med den, utan begränsar sig till glåpord.

Därför är det nu nästan bara inom socialdemokratin och inom arbetarnas och tjänstemännens fackliga organisationer som det pågår en konstruktiv och framåtsyftande debatt.

Vi har ännu inget detaljerat förslag. Men de principer och de riktlinjer vi nu kan ställa oss bakom innebär att vi ställer oss den utomordentligt stora och viktiga uppgiften att bryta den starka privata maktkoncentrationen, det ekonomiska fåtalsväldet - och att decentralisera den makt som idag är undandragen demokratisk kontroll, men som är avgörande för framtidens sysselsättning och trygghet.

Det är en stor och viktig uppgift som kommer att kräva väldiga insatser av oss alla. Det kräver beslutsamhet och fasthet. Det kräver också ödmjukhet inför de stora svårigheterna. Det innebär ett stort ansvar för arbetarrörelsen.

Den ekonomiska demokratin kommer att stå i förgrunden för socialdemokratiens politik. Den handlar om att frigöra människornas skaparkraft och engagemang, deras förmåga att arbeta tillsammans för gemensamma mål.

Vi socialdemokrater ser energipolitiken som ett viktigt inslag i vår politik för att trygga framtidens ekonomiska utveckling. Vi kunde 1975 i riksdagen samla en bred majoritet bakom vår energipolitik. I den borgerliga regeringens egen energikommission samlade denna politik likaså en mycket bred majoritet, bestående av representanterna för tre av de fyra största partierna i riksdagen, de stora löntagarorganisationerna, näringslivet och de flesta av de fristående experterna. Det är ett bredare stöd än de flesta andra frågor kan få.

Vi deltar inte i det borgerliga spelet om energipolitiken. Det värsta är egentligen detta: samtidigt som vi har stora problem i vårt land - kriser, ungdomsarbetslöshet, inflation, som verkligen drabbar människorna hårt i vardagen - så föröder den borgerliga regeringen dag efter dag, vecka efter vecka, månad efter månad, på inbördes strider om startandet av två reaktorer. Av en regering måste man begära att den skall regera, fatta beslut, handla. Inte ens detta kan denna borgerliga regering. Landet saknar politisk ledning.

Vi socialdemokrater har en djup respekt för den oro många människor känner inför kärnkraften. Men det är en väldig skillnad mellan att hysa respekt för människors oro och att utnyttja denna oro för egna politiska syften. Vi har en skyldighet att möta människors oro genom att ärligt svara på deras frågor. Det finns problem som vi måste arbeta hårt med. Därför har vi studerat kärnkraften som få andra frågor.

Men vi har också ett ansvar att se med samma respekt på andra risker som finns omkring oss. Den mest närliggande jämförelsen är oljan. Vi vet att oljan innebär större risker för vår hälsa, främst genom att den skapar cancer. Vi vet att oljan redan idag påverkar vår miljö. Vi har nu i vårt land tiotusentals sjöar som är döda på grund av oljans avfall. Vi vet att avfallet från olja sprids ut i luften och kan skapa allvarliga klimatstörningar för kommande generationer. Vi vet att den olja vi idag bränner upp skulle komma till bättre användning som råvara och drivmedel i de fattiga länderna. Ingen har föreslagit en villkorslag för oljan.

Vi föreslår i stället ett ansvarsfullt och framtidsinriktat program med följande huvudpunkter:

- Kraftfulla sparinsatser, framför allt för att minska oljeförbrukningen.

- En begränsad och noga kontrollerad utbyggnad av kärnkraften.

- Det innebär att vi kommer bort från ett ensidigt oljeberoende och får en mer balanserad energiproduktion. Så kan vi skapa en värdefull handlingsfrihet.

- Det rådtrum vi härigenom skapar skall vi använda för intensiv forskning om alternativa energikällor. Vi har inte tillgång till dem nu. Vi vet inte vad de kan ge i framtiden. Det skall vi ta reda på. Och om de kan svara för en säkrare energiproduktion kan vi därigenom avstå från olja och kärnkraft.

Vi socialdemokrater sätter säkerheten främst. Vi tar ansvar i energipolitiken.

x x x

Men vi får inte blunda för att i det moderna industrisamhället finns också andra problem, som är lite annorlunda till sin karaktär än t ex bristen på investeringar och risken för energibrist.

Det finns en risk att vi i det moderna samhället skapat ett hårt och krävande klimat mellan människor, som inte klarar av att bryta sin isolering, som lever i ensamhet utan gemenskap. I det verkligt solidariska samhället måste vi tänka även på dem. Ofta är det små saker som behöver göras för att de skall kunna finna större värde i tillvaron. Vi kan finna lösningar med små medel. Det handlar inte minst om att vår folkrörelse - den svenska arbetarrörelsen i vidaste mening - skall vara öppen och engagerad även för dessa människors problem.

Ett solidariskt framåtskridande når man endast om människorna känner att såväl uppoffringar som förmåner fördelas efter enkla rättvisepprinciper. Vi vet att arbetslösheten och inflationen har svåra sociala återverkningar. Full sysselsättning innebär i sig självt en stor inkomstutjämnning. Inflationen är ett hot mot levnadsstandarden, men den omfördelar också förmögenheter och inkomster. Våldiga belopp byter ägare varje år, utan politiska beslut eller förhandlingar, utan någon arbetsinsats från dem som blir rikare. Rikare blir de som har fasta värden. De som blir lämnade efter är de som inget äger.

Utöver rekordinflationens omfördelande effekter har den borgerliga regeringen vidtagit en rad åtgärder som vidgat de sociala klyftorna i vårt land, som gett särskilda förmåner till de redan välbeställda.

Därför måste vi socialdemokrater slå vakt om den sociala rättvisan, om tryggheten, om solidariteten och gemenskapen som idé. Det är dessa idéer som ligger till grund för de program som vi lägger fram för kongressen om familjepolitik, om jämställdhet mellan kvinnor och män, om bostadspolitik, om skattepolitik, om invandrarnas ställning i vårt land.

När vi socialdemokrater verkar för ekonomiska och industriella framsteg är det ju inget självändamål. Det är för att förbättra våra möjligheter att skapa ett samhälle där alla har rätt till arbete och trygghet, ett samhälle med större utrymme för medmenschlighet och värme, solidaritet och gemenskap.

För en grupp människor är detta en oerhört avlägsen utopi. Det gäller de som kallas socialt utslagna.

Denna utslagning är ett öppet sår i de moderna industrisamhällena. Den står i bjärt kontrast mot det materiella välståndet, den höga tekniska nivån, mänsklighetens möjligheter.

Människornas utslagning från samhälls- och arbetsgemenskap är inget nytt problem. Det har funnits utslagna i alla tider, i alla kulturer, i alla länder.

Mycket av gamla tiders brutala utslagning har vi undanröjt genom kampen för sysselsättningen, för social trygghet, för en utbyggd sjukvård.

Men fortfarande kan vi se runt omkring oss att utslagningen fortsätter och kanske ökar i omfattning. Arbetslösheten griper omkring sig. I spåren följer ofta människors krossade självförtroende, isolering. Riskerna för narkotika- och alkoholmissbruk ökar.

Detta kan vi se än tydligare i många andra länder, där man under många år haft en förkrossande hög arbetslöshet. Just nu går i västvärlden uppemot 20 miljoner människor arbetslösa. Det är en väldig arbetslöshetsarmé, som består av de svagaste och mest utsatta människorna. De är utan makt, de har knappa ekonomiska resurser, de betraktas ofta med förakt.

Allt oftare märker man tecken på resignation inför dessa djupa problem. Det är de utslagnas fel att de är drabbade - de får stå sitt kast, säger somliga. Även i svensk debatt kan man tyvärr finna en ökad förståelse för dessa argument. Det är nog nödvändigt med en ökad arbetslöshet, för att klara våra ekonomiska problem, antyds det. Det är de ungas eget fel att de är arbetslösa, säger någon.

Socialdemokratin kan inte svika i denna fråga. Vi får inte ge upp.

Arbetslösheten är ett socialt ont. Men arbetslösheten kan också leda till att en människa trampas ned på botten av samhällsstegen.

Vi kan inte acceptera ett samhälle, där människor befinner sig i en sådan situation. Våra allra mest grundläggande värderingar säger att vi har ett ansvar för alla människor. Vi måste vara solidariska, också med dem som inte klarar kraven i vårt samhälle.

Utslagningen måste bekämpas, men hur?

För det första. Det viktigaste är en framsynt sysselsättnings- och arbetsmarknadspolitik.

Vi måste skapa arbete åt alla. Det betyder att de arbetsplatser som skapas kan fyllas även av de svaga, de handikappade.

Det är den väsentligaste och finaste traditionen i svensk socialdemokratisk politik att alltid sätta sysselsättningen i främsta rummet. Vår grundtanke är att varje människa skall ha rätt till ett jobb.

För det andra. Vi måste finna metoder att fånga upp och ge stöd åt varje enskild människa som kommit snett. Vi har ett solidariskt ansvar för varje människa. Vi måste erbjuda varje människa en plats i vår gemenskap. Och vi måste utan trångsynthet acceptera och stödja olika slag av vårdformer.

För det tredje. Vi måste bekämpa brottsligheten. Vi får inte tveka att med kraft ingripa mot organiserad brottslighet, som drar ner många i elände. Vi måste bekämpa narkotikalangare och andra som profiterar på mänskligt elände.

Nu måste vi ta den politiska ledningen för att bekämpa den omänskliga och hjärtlösa utslagningen från samhälls- och arbetsgemenskap. Vi måste anvisa lösningarna. Alla människor har lika värde. Vi får inte svika.

x x x x x

I det borgerligt styrda Sverige finns det ett oroande drag av oförsonlighet, av stängda dörrar och rivna broar i det politiska arbetet. Gösta Bohman mästrar oss alla. Statsministern talar som gammal högerpropaganda om att socialdemokratin kastar masken efter valet, och tar ifrån människorna jorden och husen. I riksdagsarbetet har de borgerliga ansett det vara bortkastad tid att överhuvudtaget behöva diskutera med socialdemokraterna.

Sommaren 1977 - före devalveringar, skattesänkningar och avtalsförhandlingar - tog jag upp tanken på en bredare samling när det gällde uppläggningspolitiken. Det mötte inget gensvar, tvärtom, i samband med devalveringarna bröt regeringen mot

enkla regler för demokratiskt samarbete. Denna attityd i förening med en snedvriden och enligt vår mening hänsynslös omfördelningspolitik, till nackdel för mindre inkomsttagare, gör det berättigat att tala om en form av klasskamp ovanifrån.

Denna stelnade borgerliga blockpolitik är en bekräftelse på den gamla erfarenheten att det sammanhållande kittet i den borgerliga samlingen är frontställningen mot arbetarrörelsen, strävan att säga nej till det socialdemokratin eftersträvar.

Men detta är en oförnuftig och kortsynt politik. Den bär inte för den som vill regera landet och samla nationen. De klyftor som Fälldin och Bohman river upp har ingen motsvarighet ute bland människorna.

Rätt lång tid har socialdemokratin burit regeringsansvaret i vårt land - i goda tider och svåra tider, i medvind och motvind, genom många kriser. Under årens gång har vi, mänskligt nog, gjort oss skyldiga till misstag och felbedömningar. Men vi har ändå alltid förmått anvisa lösningar på problemen, förmått visa den handlingskraft som medborgarna har rätt att kräva av en regering.

Under alla dessa år har vi hört talas om det borgerliga alternativet, med de lätta och behagliga lösningarna på alla problem. Nu vet vi vad det alternativet är värt. Jag säger detta utan tillfredsställelse.

Ty i sak skärper det vårt ansvar. Det blir socialdemokratins ansvar att anvisa lösningarna och ange färdriktningen, att återvinna tryggheten och återskapa framstegstron i det svenska samhället.

Ernst Wigforss sade en gång att motsatsen till den borgerliga samlingen är den folkliga samling som socialdemokratien representerar. Vi har vår samhällsuppfattning. Vi anger vår färdriktning. Men vi är och förblir en öppen folkrörelse. Vi har aldrig tvekat att söka samla alla krafter kring en bred folklig reformpolitik till gagn för landet.

Vi vill möta framtiden med den förening av känsla och förnuft som alltid kännetecknat socialdemokratins politik. Vi vill möta framtiden med en realistisk framtidstro, utan de enkla lösningarnas illusioner.

Jag hälsar er välkomna till denna kongress.

./.